

// השתלשלות ההלכה //

מה מברכים על בירה?

בפרק הזה למדתם מה הן הברכות שמברכים על המאכלים השונים שמפיקים מחמשת מיני דגן. אך מה מברכים על המשקאות שמפיקים ממינים אלה?

שתיתא: רב אמר - "שהכל נהיה בדברו", ושמואל אמר - "בורא מיני מזונות".

אמר רב חסדא - ולא פליגי: הא בעבה, הא ברכה. עבה לאכילה עבדי לה, רכה לרפואה קא עבדי לה.

תרגום: אמר רב חסדא: רב ושמואל אינם חולקים למעשה: שמואל דיבר במקרה של שתיתא שעשויה מבלילה עבה, שעשויה לאכילה (ולכן ברכתה "מזונות"), ורב דיבר על שתיתא שעשויה מבלילה רכה שנעשית למטרות רפואיות (ולכן ברכתה "שהכל").

תלמוד בבלי, ברכות לח, א

הסוגיה עוסקת במאכל ששמו "שתיתא". מסביר רש"י:

שתיתא - מאכל העשוי מקמח קליות שנתייבשו בתנור, בעוד שהשיבולים לחים.

רש"י שם, דיבור המתחיל "שתיתא"

(1) מה כל אחד מהאמוראים טוען שמברכים על שתיתא?

(2) לפי הסברו של רב חסדא, מה סוברים כל האמוראים לגבי הברכה על שתיתא רכה, ומדוע?

מדוע על שתיתא רכה מברכים "שהכול"?

ומכל מקום, לא יברך אלא "שהכל", כיון שאינו עשוי לסעוד כי אם לשתות. ואם כן, כל דבר שיש בו מחמשת המינים ואינו עשוי לסעוד כי אם לשתות, כגון שכר וכיוצא בו, מברך "שהכל".

תוספות שם, דיבור המתחיל "והא"

(3) לפי התוספות, מדוע מברכים "שהכול" על שתיתא?

(4) לפי התוספות, מה מברכים על בירה?

(5) תנו דוגמה לעוד שני מוצרים דומים שברכתם תהיה "שהכול".

ואפשר לומר דשאני הכא, דכיון שאין דרכו ליהנות ממנו בהכי אלא לרפואה בעלמא, ואין עיקר הנאתו בהכי - לא מברכין עליה אלא "שהכל" דלאו במילתיה קאי.

תרגום: ואפשר לומר שכאן הדין שונה, מכיוון שאין דרכו של אדם ליהנות מהשתיתא אלא היא לרפואה בלבד, ולא נהנים ממנה, לכן מברכים עליה "שהכל" מכיוון שהיא לא בצורתה המקורית.

רשב"א שם, דיבור המתחיל "שתיתא"

(6) לפי הרשב"א, מדוע מברכים "שהכול" על שתיתא?

(7) לפי הרשב"א, מה יש לברך על תרופה שעשויה מחמשת מיני דגן, שהאדם נהנה מהטעם שלה?

(8) מה תהיה הברכה על בירה, לפי דעה זו?

"הא בעבה הא ברכה": רכה דלרפואה עבדי לה, ואין דרך לאוכלה כך, מברך "שהכל"
דכל אכילה שלא כדרכה מברך "שהכל".

ריטב"א, שם

(9) כמו מי סובר הריטב"א?

קמח של אחד מחמשת המינין ששלקוהו ועירבו במים או בשאר משקים... ואם היה רך כדי שיהיה ראוי לשתייה, מברך עליו בתחילה "שהכל" ולבסוף "בורא נפשות רבות".

משנה תורה, הלכות ברכות, פרק ג, הלכה ג

(10) כמו מי מסביר הרמב"ם את הסוגיה?

(11) סכמו את הסוגיה עד כה: מדוע מברכים על שתיתא "שהכול", ולפי כל הסבר מה יש לברך על בירה ומה יש לברך על תרופה שלא נהנים מהטעם שלה?

ב'שולחן ערוך' נפסק כך:

קמח של אחד מחמשת מיני דגן ששלקו (פירוש: בישלו הרבה) ועירבו במים או בשאר משקין... ואם היה רך כדי שיהא ראוי לשתייה, מברך עליו "שהכל" ואחריו "בורא נפשות".

שולחן ערוך, אורח חיים, סימן רח, סעיף ו

(12) כמו איזו דעה פוסק ה'שולחן ערוך'?

ה'משנה ברורה' מסביר את הסברה של דעה זו כך:

"שהכל": דכיון שהמים רבים עליו כל כך עד שאינו ראוי לאכילה ורק לשתייה, אינו בכלל מאכל כלל, ומברכין "שהכל" כברכת המים.

משנה ברורה, שם, סעיף קטן כג

(13) הלימוד נפתח בשאלה. כתבו תשובה למעשה, שבנויה לפי מודל מד"ט (מקרה, דין, טעם).